

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Adres redactie: ds. H. Amelink, Waal 5, Langerak (Z.-H.)

Administratie: Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220, Zeist

J. Kranenburg

Een Messias die „het niet redden“ mag

**Toen zeide David tot Abigaïl: Ge-
prezen zij de Here, de God van Is-
raël, die u op dezen dag mij tegemoet
gezonden heeft; geprezen zij uw ver-
stand en gezegend zijt gij zelf, dat
gij mij op dezen dag er van weer-
houden hebt om bloedschuld op mij
te laden en het recht in eigen hand
te nemen. 1 Samuël 25 : 32 en 33.**

Het zou moeite kosten, een tweede bijbel-
hoofdstuk te vinden met zoveel kleurige stof
voor een lijvige roman. Voor zover wij weten
heeft tot dusver geen romanschrijver deze
stof benut. Geen wonder: alles is ons hier
met zoveel kleur en verve overgeleverd dat
er voor onze fantasie weinig emplot meer
te vinden is.

De begrafenis van een al bijna vergeten
profeet.

Een scheerdersfeest op het bedrijf van een
rijke hereboer, die op zijn duiten zit; die
dwaas (Nabal) héét en dwaas doet en dwaas
genoemd wordt door zijn eigen vrouw.

Een koning zonder land, die geen mondkost
heeft voor zijn legertje en zijn mannen op
hongertocht stuurt, om daarna te horen hoe
zijn mannen door de hereboer van het erf
werden weggescholden.

De voorbereiding voor een vergeldingstocht
van de in woede uitgebarsten koning.

De geslaagde verzoeningspoging van de
mooie en verstandige Abigaïl.

De dood van de rijke en dwaze hereboer.

De bruiloft van de koning en de mooie
weduwe.

Waarom gaat het eigenlijk in al die kleu-
rige gebeurtenissen?

Het begint met de begrafenis van Samuël.

Hoeveel hoofdstukken was het al niet ge-
leden dat we voor het laatst van hem hoor-
den? Hij was al niet veel maar dan een eme-
ritus-dominee in een achteraf-plaatsje, wiens
naam al minder gehoord wordt.

We krijgen maar nauwelijks kans om even
stil te staan bij zijn graf en ruimte voor toes-
spraken is er niet. Alleen wat tranen in Ra-
ma. Van geheel Israël. Ja, dat wel, maar de
bijbel heeft er maar één vers voor over.
Daarna mogen we Samuël blijkbaar vergeten.

Samuël ondergaat het lot van alle profeten.

Of mogen we zeggen: hij verkrijgt de wens
van alle profeten? Dit is toch de wens van
elke profeet: Hij moet wassen en ik minder
worden?

Samuëls naam moest al minder genoemd
worden, zijn rol moest steeds minder beteke-
nis krijgen en een ander moest op de voor-
grond komen: de Messias des Heren.

Maar die Messias gaat na de begrafenis al
weer op weg naar een woestijn, de woestijn
Paran!

Kan een Messias dáár groot worden?

Misschien kan hij nergens groter worden
dan in een woestijn.

Want hij gaat de woestijn in „om verzocht
te worden“.

Wie zal het David verwijten als hij woedend
is om de wijze, waarop zijn mannen
door de rijke boer worden weggejaagd van
diens erf? Je zult het als Gezalfde des Heren
toch maar te horen krijgen: Wie is David en
wie is de zoon van Isäi? Er zijn tegenwoor-
dig veel knechten, die van hun heer weglo-
pen!

Maar als dit gebeurd is, is voor David heel
de situatie één provocatie geworden. Dan
staat heel die beledigende toestand aan de
voeten van David hem treiterend uit te da-
gen: Anderen heeft hij gered (Saul!), laat hij
nu zichzelf redden! Als gij de koning der Jo-
den zijt, kom dan uit die woestijn vandaan en
néém van die rijke dwaas alles, waarop de
zalving tot koning immers rechten geeft?

Hij is uitgedaagd om zichzelf groot te ma-
ken!

Laten we eerlijk zijn: Op dit moment zijn
wij geneigd weer een klein beetje fiducia te
krijgen in David en diens toekomst. Nu hij
eindelijk zijn tanden laat zien, zijn legertje
mobiliseert, zelf het zwaard grijpt en toont
dat hij niet bereid is alles maar te nemen.

Teveel was hij voor ons in de vorige hoofd-
stukken de zielige zwerver, die zich van de
ene woestijn naar de andere laat jagen en te
weinig was hij voor ons de man, waarvan je
hoopvol zegt: Die zal het wel redden.

Welnu, dáárom gaat het in deze novelle vol
bonte gebeurtenissen!

De Messias des Heren moet rechtvaardig
zijn, hij moet „het doen“, maar hij mag niet
zijn een man, die het wel zal redden!

Hij mag niet de geringste gelijkenis verto-
nen met de opgroeiende puber, waarvan va-
der en moeder met innige tevredenheid zeg-
gen: Laat die maar gaan; die zal het wel
redden!

Daarom laat de Here God David niet gaan
en zegt Hij niet: Goed zo, David, jij redt het
wel!

Van deze dwaasheid, die niet geringer zou
zijn dan de dwaasheid van de rijke Nabal,
moet David weerhouden worden.

David moet nu al de naam Jezus leren ken-
nen!

De Here redt!

Daartoe wordt de mooie en verstandige
Abigaïl naar David gezonden.

En dit is haar wijsheid: dat zij verstaat dat
het leven van de Messias, hoeveel vijanden
er ook zijn, die hem geen hap eten gunnen,
gebonden is in de bundel der levenden bij de
Here, zijn God!

Dit is haar wijsheid: dat zij beseft dat een
Messias, die het wel klaarspeelt op datzelfde
moment geen Messias des Heren meer is.

Straks zal héél het leven van Davids Zoon
één grote uitdaging zijn om Zichzelf te red-
den. Vanaf de woestijn, waar Hij verzocht
wordt door de duivel, tot aan het kruis, waar
ze staan te jouwen: Anderen heeft Hij gered,
laat Hij nu Zichzelf redden!

Hij zal geen stoere Davids-taal spreken als
de zijnen het zwaard grijpen. Integendeel! Hij
zal gescholden worden en niet terugschelden.
Hij zal van de aarde, waarop Hij alle rechten
heeft, steeds meer weggedrongen worden en
Hij láát Zich wegdringen, net zo lang tot er
maar een paar vierkante duim voor Hem over
is. Groot genoeg om er een gat in te graven,
waarin Zijn kruis kan staan.

En temidden van al die uitdagingen zal Hij
vertrouwen op Zijn God, die Hem uit de dood
kan redden.

De God, die Hem gered heeft en Hem een
Naam gegeven heeft boven alle Naam!

En in dit alles heeft Hij ons een voorbeeld
nagelaten opdat wij in Zijn voetstappen zou-
den wandelen!

Abigaïl betekent: De vader verheugt zich!

Wat zal de Vader zich verheugen als onze
harten de dwaasheid laten varen van onszelf
te willen redden!

Zou deze mooie vrouw, die verstandig is,
ons niet mogen doen denken aan de Geest
der wijsheid tot Wiens gaven de zachtmoedig-
heid behoort?

Zachtmoedigen zien er in de bijbel nooit
uit als mensen, die het wel redden. Ze zien
er uit als mensen, die het nooit zullen redden!

Mensen, die gered moeten worden en daar-
om de naam Jezus spellen: De Here redt!

H. Venema

De erfzonde en de exegese van Rom. 5, 12 e.v.

(II)

Hoewel in deze realistische verklaring ten eerste gewaardeerd kan worden het pogen duidelijk te maken, dat de erfzonde onze eigen zonde is, die ons naar recht door God wordt aangerekend, zijn aan haar zoveel bezwaren verbonden, dat ze moeilijk aanvaardbaar geacht kan worden.

Nu meent deze verklaring sterke steun te vinden in wat we lezen in Hebr. 7, 9-10: „Ja, om zo te zeggen, is zelfs Levi, die tienden heft, door Abraham aan het tiendrecht (van een ander) onderworpen, want hij was nog in de lendenen van zijn vader, toen Melchizédék dezen tegemoet kwam.” Zo schrijft Schilder: „Ook Levi werd niet maar 'gerekend', niet maar 'verondersteld', niet maar 'beschouwd' voor Melchizédék gebogen te hebben, neen, voor het besef van de schrijver van de brief aan de Hebreëen heeft hij het **werkelijk** gedaan. Echt gedaan.”¹⁵⁾ Maar dit lijkt me niet zo'n sterk argument. Het gaat er immers in dit Schriftgedeelte niet om of de persoon van Levi een of andere daad al of niet verricht heeft, maar om de ondergeschiktheid van het levitische priesterschap aan dat naar de ordening van Melchizédék aan te wijzen. De N.V. spreekt dan ook terecht van een aan het tiendrecht onderworpen-zijn van Levi. De onderworpenheid van Levi, het ondergeschikt-zijn van het levitische priesterschap bleek in het geven van de tienden door Abraham, de stamvader van Levi, aan Melchizédék. Want waar de stamvader ondergeschikt is, daar zijn het de nakomelingen ook. Daarbij hoeft men niet te veronderstellen, dat die nakomelingen al in werkelijkheid aanwezig waren, toen de stamvader zijn ondergeschiktheid bekende. Schilder beroept zich voor zijn opvatting wel op Grosheide, maar deze schrijft tenslotte in zijn Commentaar: „Buitendien zal men ook niet zozeer aan een fysiek begrepen zijn van Levi in Abraham moeten denken, doch meer aan een als stamvader vertegenwoordigen. Vgl. ook Matth. 22, 41-46.”¹⁶⁾

Voorts moet men zich op realistisch standpunt met allerlei reserves omringen om ongewenste consequenties te voorkomen. Zo noemt Schilder, hoe men misschien tot de conclusie zou kunnen komen, dat, gezien hun erfzonde en hun Melchizédékspeculaties, de gereformeerden elke zoon aansprakelijk wilden stellen voor alle zonden van elke vader en dat hij ook al die zonden had gedaan. Schilder wijst dat af, als een frivool spel van geroutineerd 'Schriftgebruik' en geen diep ontzag hebben voor de mysteriën van Gods gans 'vrije' grondrechtsbeschikkingen. Het in iemand begrepen zijn geldt bij personae publicae bij personen, die een belangrijke rol in het leven der mensen spelen.¹⁷⁾ Men zou hierbij de vraag kunnen stellen: wie is nu een publiek persoon en wanneer is hij dat? Adam blijktbaar, maar dan alleen toen hij van de verboden boom at en ook Abraham, maar mogelijk alleen toen hij aan Melchizédék de tienden gaf. Welke objectieve en bekende rechtsregels gelden in dezen? Naar het mij voorkomt, wordt zo het onderscheid tussen de realistische en foederalistische verklaring wel zeer miniem. Bij de laatste worden krachtens het foederaal in Adam begrepen zijn aan alle mensen de zonde van Adam, zijn eerste zonde, toegerekend; bij de eerste hebben krachtens Gods vrije grondrechtsbeschikkingen alle mensen die eerste zonde van Adam meebedreven. In beide gaat men tenslotte op Gods vrije beschikking terug. Als men bij de ene niet van willekeur wil spreken, dan is er ook geen reden om dat bij de andere te doen.

Inderdaad tegen de realistische verklaring zijn zeer gewichtige bezwaren aan te voeren.

Zo schreef reeds H. Bavinck o.m.: „Voorts, indien Adams overtreding in deze realistische zin de onze is geweest, dan staat de mens ook schuldig aan alle andere zonden van Adam, aan alle zonden van Eva, ja aan al de zonden van zijn voorgelachten, waaruit hij geboren werd, want hij was in deze begrepen evengood als in Adam, toen hij het proefgebod overtrad; het is dan ook niet in te zien, hoe Christus, die physice, d.i. zoveel het vlees aangaat, uit de vaderen en uit Adam en Eva is, dan van de erfzonde vrij kon zijn; de physice eenheid brengt toch op dit standpunt de morele noodzakelijk mede.”¹⁸⁾

Berkouwer werpt als bezwaar op, dat de realistische verklaring wel moet leiden tot het aannemen van ons aller 'prae-existentie' in Adam.¹⁹⁾ D.w.z. dus van een aannemen van een aanwezig-zijn van ons in Adam voor wij geboren werden. Maar tot het werkelijk aannemen van zo'n prae-existentie zullen we toch wel niet zeer geneigd zijn.

Tenslotte stuit het realistisch gevoelen op de zware hindernis van hetgeen we in Rom. 5, 14 lezen, dat de mensen van Adam tot Mozes niet gezondigd hebben op gelijke wijze als Adam overtrad, omdat er nl. toen geen wet was, vs. 13. Hoe zou dit kunnen passen in de realistische opvatting, die juist wel stelt, dat alle mensen in Adam een uitgedrukt gebod Gods hebben overtreden? Berkouwer merkt op: „Bij Greijdanus, die het realisme in Rom. 5, 14 wil handhaven, staan ze onverzond naast elkaar.”²⁰⁾ M.i. zou deze opmerking op meer exegeten van toepassing zijn. Zo spreekt Ridderbos bij Rom. 5, 14 van mensen, die niet als Adam onder zulk een duidelijk gebod stonden en wier zonde niet zulk een flagrante negatie betekende van het uitdrukkelijke Woord Gods en bij 5, 12 van Adams zonde als aller zonde hun deel hebben een zijn zonde-daad.²¹⁾

De realistische verklaring, zo menen wij, kan evenmin voldoen als de foederalistische. Zo komen wij dan tot de derde verklaring, als die tenminste een derde verklaring genoemd kan worden. Wij zonden deze kunnen aanduiden als de corporatieve verklaring.

Het is bekend, hoe de term corporatieve persoonlijkheid, corpohate personality (vandaag nog al gewild is. Adam zowel als Christus zouden zulke corporatieve persoonlijkheden zijn. Zij zouden in hun persoon alle mensen opnemen, die niet alleen maar vertegenwoordigen, maar ook in zich sluiten.²²⁾ Het 'allen gezondigd hebben' van Rom. 5, 12 wordt in samenhang hiermee corporatief verstaan. Adam representeert het geheel van de mensheid. Daarom kan Paulus schrijven, dat allen gezondigd hebben. Dit representeren moet men nu niet verstaan als een manier van spreken of als een juridische fictie, het is zeer concreet en reëel bedoeld. Ook deze verklaring wil dus realistisch spreken. Maar dit realisme zou dan onderscheiden wezen van het realisme van de voorgaande verklaring. Het gaat, zo zegt men, om de representatie en dié heeft een zekere realiteit.

Wij gaan nu maar niet in op de vraag of het nemen van Adam en Christus als corporatieve persoonlijkheden wel echt Schriftuurlijk is. We hebben al eerder als onze overtuiging uitgesproken, dat zulks niet het geval is.²³⁾ Maar nu even dat terzijde gelaten, lijkt mij de corporatieve opvatting t.a.v. de verklaring van de erfzonde wezenlijk niet zoveel te verschillen van de realistische²⁴⁾ en in de grond der zaak op dezelfde bezwaren stuiten. En wanneer men zou willen stellen, dat de corporatieve verklaring toch ook wel verwantschap vertoont met de foederalistische, dan komen ook naar voren de bezwaren, die tegen die verklaring ingebracht kunnen worden.

Berkouwer, die nog al veel schijnt te voelen voor de corporatieve verklaring en meent dat die ons uitvoert boven het dilemma: realisme of foederalisme, erkent toch ook, dat de aanduiding 'corporatief' niet als toverwoord kan dienen om alle vragen van de gemeenschappelijke schuld op te lossen en dat de corporatieve verklaring in haar spreken van 'representatie' zich voor dezelfde vragen ziet gesteld als de realistische.²⁵⁾

Waar alle bovengenoemde verklaringen onbevredigend zijn, zouden wij de voorslag — let wel op dit woord: voorslag — willen doen de vragen betreffende de erfzonde op een andere wijze aan te vatten en te beantwoorden.

We zouden hierbij willen uitgaan van wat wij als betekenis van 'in Christus' gevonden hebben.²⁶⁾ 'In' is niet te nemen in lokale, inclusieve zin, alsof Christus een zekere lichamelijke grootheid zou zijn, waarin alle mensen of alle gelovigen zouden zijn besloten, maar heeft instrumenteel-causale betekenis: door de inwerking van Christus, onder de heilzame invloed van Christus. Nu wordt in Rom. 5, 12 e.v. niet gesproken van 'in Adam' of van 'in Christus'. Wel echter in 1 Kor. 15 22: Want evenals in Adam allen sterven. We hebben er al eens meer op gewezen, dat hier niet staat, dat allen in Adam gestorven zijn, nl. op het moment van zijn zondigen. Dat zou er m.i. hebben moeten staan als Adam op te vatten was als een corporatieve persoonlijkheid. Zoals er voorts ook had moeten staan: zo zijn ook in Christus allen levend gemaakt.²⁷⁾ Dat lezen we echter ook niet, maar: zo zullen ook in Christus allen levend gemaakt worden. Het gaat hier om 'allen', die onder de invloed, de geestelijke invloed, onder de inwerking staan resp. van Adam en Christus. Tengevolge van de onheilvolle invloed van Adam sterven, ook vandaag nog, alle mensen; tengevolge van de verlossende invloed van Christus, zullen allen, die onder die invloed staan, alle ware christenen dus, eens levend gemaakt worden.

Voor ogen houdend wat we zo leren uit 1 Kor. 15, 22, menen we ook Rom. 5, 12 e.v. beter te kunnen verstaan.

¹³⁾ a.w. blz. 57/8; bij Schilder a.w. blz. 334; bij Berkouwer a.w. blz. 221. Greijdanus is dan ook bij Rom. 5, 19 de forensische opvatting toegegaan. Zie zijn Commentaar. **De brief van de apostel Paulus aan de gemeente te Rome**, dl. I, Amsterdam 1933, blz. 289.

¹⁴⁾ a.w. blz. 347.

¹⁵⁾ a.w. blz. 345.

¹⁶⁾ **De brief aan de Hebreëen**, Kampen 2e dr. 1955, blz. 168. Vgl. voorts Berkouwer, a.w. blz. 224 e.v.

¹⁷⁾ a.w. blz. 343-6. Hierbij zij opgemerkt, dat men soms ook heel anders spreekt. Zo lezen we bij Greijdanus: „Ten tweede zou de vraag kunnen rijzen, waarom wij alleen Adams eerste overtreding aldus mede gezondigd hebben en niet zijn overige zonden of die van Noach e.a. Wie vermag echter te zeggen, wat er in het verborgen zieleleven van de mens óók voor de geboorte afgespeeld wordt? Eerst op de oordeelsdag zal alles aan het licht komen.” a.w. blz. 50; bij Schilder a.w. blz. 338/9; bij Berkouwer a.w. blz. 227.

¹⁸⁾ **Gereformeerde Dogmatiek** dl. III, 4e dr. Kampen 1929, blz. 81. Alle bezwaren van Bavinck, die van het foederalisme uitgaat, delen wij niet. Voor een nadere precisering van Bavincks gevoelens vergelijk men Berkouwer, a.w. blz. 231 e.v.

¹⁹⁾ a.w. blz. 223.

²⁰⁾ a.w. blz. 229.

²¹⁾ In zijn reeds genoemde commentaar, resp. blz. 116, 113.

²²⁾ Men zie breder bij Berkouwer, a.w. blz. 293 e.v. met de door hem genoemde literatuur.

²³⁾ In de art. **In Christus in Opbouw** 11e jrg., blz. 169 e.v.

²⁴⁾ J. de Fraine, **Adam et son lignage**, Desclée, de Brouwer, 1959 veronderstelt de mogelijkheid, dat de realistische verklaring, die hij aanduidt als de mystieke, de filosofische uitwerking zou zijn van het begrip 'corporatieve persoonlijkheid', blz. 249, n. 53.

²⁵⁾ a.w. blz. 312, 296.

²⁶⁾ Vgl. mijn in noot 23 genoemde artikelen.

²⁷⁾ E. Brandenburger, **Adam und Christus**, Neukirchen 1962, neemt dan ook aan, dat Paulus met het oog op dweepers te Korinte, die een toekomstige opstanding der doden loochenden, „einen vorgegebenen, Entspruchungsgedanken” opzettelijk zou hebben omgebogen, S. 72.

Kerkelijk leven

ONZE VERHOUDING TOT DE CHR. GEREFORMEERDE KERKEN

Van meer dan één kant werd mij gevraagd, waarom ik in mijn artikel van twee weken geleden wel schreef over de situatie in de Gereformeerde Kerken (S.) en in de Nederlandse Hervormde Kerk, maar niet over die in de Christelijke Gereformeerde Kerken.

De vraag is begrijpelijk.

Doch niet helemaal juist.

Met die Chr. Geref. Kerken eindigde ik om met haar verder te gaan.

De zaak ligt m.i. hier zakelijk vrij eenvoudig.

De generale synode van Amersfoort-West heeft voor de samenspreking met de Chr. Ger. Kerken niet weer deputaten benoemd. Dat betekent, of men het betreurt of niet, dat er, althans tot de eerstvolgende generale synode, geen gesprek komt tussen wederzijdse synodale deputaten te dezer zake.

Niets verhindert echter plaatselijke kerken wél te spreken. En ik meen dat zulk een gesprek zeer gewenst is, en blijf hopen op vereniging. Hetzij met de vrijgemaakte kerken als geheel en indien dat niet komt met die vrijgemaakte kerken die uit het verband dezer kerken werden en worden uitgedreven.

Wij hebben na de vrijmaking de Chr. Gereformeerde Kerken gezocht. Er is, zij het moeizaam, samenspreking geweest. Wat belet ons het contact te onderhouden? We hebben hier te doen met kerken van Gereformeerde belijdenis, die leven bij de oude Gereformeerde kerkorde, van onmiskenbaar Gereformeerde signatuur.

Over gevoeligheden betreffende het verleden — ze liggen er van weerskanten! — komen we wel heen.

Het is mij niet onbekend dat er in de Chr. Gereformeerde Kerken gemeenten zijn, die wijlen prof. dr. A. A. van Schelven zou typeren als „piëtistisch getint”. Maar wat zegt dat? In het verleden waren er binnen het verband van de Gereformeerde Kerken zulke gemeenten ook. Het zou niet moeilijk vallen een rijtje namen te noemen. Voor de bearbeiding van zulke „piëtistisch getinte” gemeenten niet buiten, maar binnen het verband van de Gereformeerde Kerken schreef destijds dr. A. A. van Schelven zijn geschrift. Zelf ben ik mijn arbeid begonnen in twee gemeenten, waarvan de éne zulk een „piëtistisch getinte” gemeente was, de andere een onmiskenbaar kuyperiaans gereformeerd stempel droeg. In die eerstbedoelde gemeente waren plm. 80 ongedoopten, waaronder kinderen en heel oude broeders en zusters. De praktijk heeft bewezen dat men met zulk een gemeente heel wel kan samenleven in één kerkverband. Doch onder één mits dat het kerkverband zulk een zusterkerk aanvaardt zonder een, twee, drie daar 'reformerend' in te grijpen, maar veel meer in de hoop dat geduldige en getrouwe bearbeiding met het Woord Gods zulk een gemeente op de duur zal brengen in de rechte weg. En dat omgekeerd zulk een gemeente binnen het kerkverband niet querulant al maar poogt haar zusterkerken het lastig te maken. Daar is geduld nodig over en weer.

In verband met deze dingen ontving ik ook al verontruste waarschuwingen met betrekking tot prof. dr. Oosterhoff, de oudtestamenticus van Apeldoorn. Ook deze zou reeds door het nieuw-modernisme zijn aangetast. Men ruikt ketterij. Op grond waarvan eigenlijk? Deze hoogleraar heeft op de jongste conferentie van Chr. Geref. predikanten gesproken over Genesis 1. Daarover is een kranteverslag verschenen, waaruit bleek, dat prof. Oosterhoff een poging deed een nieuwe verklaring te geven van Genesis 1. Misschien is die poging mislukt. Misschien zit er wat in. Maar laat men toch niet terstond ketterij ruiken. Eerst eens precies er achter zien te komen wat prof. Oosterhoff sprak, en dat nu eens geduldig toetsen. Wij weten in eigen kring maar al te goed hoe lichtvaardig hoogleraren en dienaren des Woords verdacht worden gemaakt en hoe verwoestend gezaaid wantrouwen werkt. Laat ons onszelf aan dat kwaad niet mee schuldig maken.

Een vereniging met de Chr. Geref. Kerken zal zeker haar moeilijkheden hebben. Maar dat ligt plaatselijk verschillend. In Eindhoven bleek veel mogelijk. In Kampen liggen de verhoudingen goed. Het was ook moeilijk in 1869 en in 1892. Men heeft toen niets geforceerd. Waar plaatselijke vereniging niet terstond mogelijk was hield men A. en B. en soms C. Dat was niet ideaal. Wél reëel. En wijs. Er kwam tijd voor een naar-elkander-toegroei.

Hoe het ook zij — ik hoop dat het pad in die richting NIET wordt geblokkeerd, en dat de handen over en weer naar elkander blijven uitgestoken.

En mócht het gebeuren dat de uitstoting uit het verband van de vrijgemaakte kerken doorgaat, laten de uitgestotenen dan ook in deze geen individuele acties ontketenen, maar zich samen beraden óók over dit actuele punt.

G. VISEE

KATWIJK—BREENTRUST?

In een plaatselijk blad van Katwijk aan Zee lasen we het volgende berichtje:

Stichting convent van predikanten

Onlangs waren de predikanten van de kerken in Katwijk bijeen, in welk samenzijn besloten is te komen tot de oprichting van een Convent van predikanten, waarvan het de bedoeling is dat alle predikanten (ook emeriti) die woonachtig en werkzaam in Katwijk zijn, daar deel van uitmaken zullen. Daarbij is besproken:

- dat de predikanten op deze wijze elkaar beter leren kennen, wat de onderlinge verhoudingen ten goede kan komen;
- dat de predikanten op deze wijze in staat zijn met elkaar te beraadslagen over zaken van gemeenschappelijk belang. Zo is een schrijven van het convent uitgegaan naar diverse onderwijsinstellingen, die op door de weekse avonden lessen etc. organiseren, met het verzoek de dinsdagavond vrij te houden voor het kerkelijk onderwijs aan de jeugd;
- dat de predikanten op deze wijze ook in contact met de overheid kunnen treden om beraad te hebben over aangelegene punten in de Katwijkse samenleving, waarbij het leven naar Gods geboden in geding is, de levensheiliging dus, terwijl ook de bevolking hierover voorlichting en raad zou kunnen ontvangen.

Op gezette tijden komt het Convent bijeen onder leiding van dr. F. Pijlman (Geref.) terwijl tevens in het moderamen zitting hebben ds. W. Chr. Hovis (Herv.) en ds. C. J. Breen (Geref. vrijgem.).

Nu moeten de Katwijkse predikanten weten wat zij doen. Zelfs ds. C. J. Breen.

Maar als nu eens ds. G. Visee daaraan meedeed, dan zou het vast en zeker worden aangemerkt als een bewijs van verval, verloochening van de vrijmaking enzovoort. Maar nu doet ds. Breen aan de interkerkelijkheid mee om samen en in vereniging met anderen zich namens de kerk te richten tot de overheid en het volk van Katwijk. Hij is er ook bij. Of zijn de anderen bij een Breen-trust?

G. VISEE

ZWOLLE FEBRUARI/SEPTEMBER 1968

Twintigduizend mensen.
Heeft men mij verteld.
Twintig duizend mensen in Zwolle.
Die naar de Heer niet vragen of van Hem totaal zijn vervreemd.
En... een particuliere synode.
Midden tussen al die mensen, die niet meer vragen naar God.
Voor wie „God dood is”.
Niet in theorie.

Van de moderne theologen hebben ze geen kaas gegeten.

Maar „dood” radicaal dood in de werkelijkheid van hun leven.

En zestien Gereformeerde afgevaardigden. Op een Gereformeerde synode.

Dat heeft me bij alle uitzichtloze debatten vaak nog het meest benauwd!

Wat zijn er veel zware woorden gevallen.

Vaak in een vreemd aandoende collegiale sfeer.

Valse oecumene en verloochening van de vrijmaking.

Integrale disputabelstelling van de belijdenis.

Laat in de avond dreunde het nog in je oren.

En in gedachten reed je terug, door de grote stad, met al die verlichte ramen.

Twintig duizend mensen.

Op een straathoek zingt het Leger des Heils.

Een paar mensen staan er luisterend omheen.

Een paar van die twintig duizend.

En morgenochtend om negen uur begint de synode weer.

Dan beginnen de debatten.

Begint dan ook het luisteren naar elkaar?

Je gaat het je van dag tot dag meer afvragen.

Waar luistert men naar?

Naar eigen stemgeluid?

Naar eigen theorieën?

Wat hebben we er gisteren voor gevochten. „Valse leer van Mulder en Valse leer van Visee”.

Afwijking van Schrift en belijdenis.

Maar broeders als zo'n zware last op toch van de Heer geroepen knechten wordt gelegd, dan moet toch de synode hen horen.

Toch op zijn minst vragen... „Broeder Mulder, broeder Visee, zijn deze dingen alzo?”

„Verstaan wij u goed en verstaan we wat we van u lezen?”

Wat is er betoogd, totdat je er bijna niet meer mee durfde komen.

„Broeders u bent niet klaar met een enkele zin.

En in uw mening het geheel te hebben verstaan maakt u van deze broeder een beeld, om dan dat beeld te beschieten... waarbij u de broeder niet raakt.

U kunt hem ook niet raken.

Want we staan er op de P.S. al veel te ver af.

Nimmer kwam op de vergadering, waar dat behoorde, een rechte klacht over datgene, waarvan u nu spreekt.

Hier zijn de notulen van de classis van meer dan tien jaar terug.

Laat iemand er in aanwijzen, waar ooit deze zaken op een mindere vergadering zijn besproken.”

Nog hoor ik die ene ouderling: „U gooit ons in de stroomversnelling, nu probeer je de ene wal te grijpen en dan weer de andere... maar het lukt je niet.

Zo kunnen we toch niet gaan stemmen.”

Maar gestemd werd er.

Dan moest maar geconstateerd dat de man „zich onthield”.

En het Leger des Heils zong.

Voor die twintig duizend.

En een Gereformeerde meerdere vergadering zette zich zelf als zodanig buiten spel.

Buiten spel voor die twintig duizend en buitenspel voor het gereformeerde kerkrecht.

Misschien gaan toch die twee altijd ergens samen?

Buiten spel voor die twintig duizend... gaat dat misschien samen met dichte oren voor wat broeders vragen en zeggen? En wat gaat voorop?

De leer van Telder en het uitdragen daarvan „almeer in bescherming genomen” in Kampen. De stemming op de synode wees het immers uit.

Omdat men niet luisterde, misschien niet meer luisteren kón, naar wat werd gezegd.

Leer beschermen en uitdragen is wat anders dan een Broeder vasthouden.

En een broeder vasthouden, dat is toch waar je mee begint.

Ook al heb je geschreven, gelijk de Kamper collega's, dat de leer, die hij brengt de toets van Schrift en belijdenis niet kan doorstaan.

Met ontstellend gemak werden broederhanden losgelaten en beschermende handen veroordeeld. „Dan moet je die hand loslaten”, was de vlotte repliek.

En het schoot door me heen: „Als gouden

de portalen zijn, hoe zullen dan de zalen zijn?"

Wanneer met dit gemak over een broeder uitgestoken beschermende handen worden weggeslagen... wat hebben dan die twintig duizend daar in Zwolle van ons nog te wachten.

Valse leer beschermd — omdat u een broeder niet loslaten kunt.

En het Leger des Heils zong op de hoek van een straat.

Voor die twintig duizend.

Zo is onder het oog van die twintig duizend... EN onder het OOG van HEM, Die voor die twintig duizend Zijn kerk een taak heeft gegeven — deze synode geworden tot de meest eentonige, die ik ooit heb beleefd.

Vier buiten „spel” ook in zaken, die door hen nog nooit behandeld waren.

Vier tegen, omdat ze het onrecht niet konden steunen.

En de andere helft was altijd „voor”.

Van oordeel, dat in Kampen de tucht werd misbruikt... 8-4.

Van oordeel, dat in Kampen... ach wat deed het er nog toe... 8-4.

Is het wonder, dat tenslotte ieder, die nog meende te moeten spreken tegen de meerderheid in, bijna begon met te zeggen: „De lust tot spreken wordt wel heel gering en baten zal het wel niet.”

Nog zie ik die broeder voor me die als „gast” dat mee had gemaakt.

Met tranen in zijn ogen.

„Dominee wat verschrikkelijk is dat. En u loopt met droge ogen rond?”

Ach, broeder, een mens wordt immuun.

Een mens wordt hard.

Misschien is dat zelfs een gave om dankbaar voor te zijn, in een bepaalde situatie.

Toch zijn zelfs in dit eentonige water nog dieptepunten geweest, waar de meest geharde zwemmer worstelde met zijn angst.

Toen „baardeloze knapen” hun visie op de vrijmaking gaven.

En alles omver werd gehaald waar eens voor gestreden werd.

Toen we lazen in het rapport: „Al lang doet de leus opgeld: niet om de leer vrijgemaakt, maar om de binding. We wilden geen enge binding maar evangelische ruimte in de kerk. Maar deze leus gaat niet op. Want als de leer waaraan werd gebonden eens wel schriftuurlijk was? Dan was er tegen de hele binding niets in te brengen geweest. Dus ook op dit standpunt kan men het verkeerde van de binding niet aantonen zonder terug te gaan op de leer. Ook die andere uitspraak: we zijn er uit gezet, we konden niet anders en dát is het bestaansrecht onzer kerken, gaat niet op.”

In naam van de vrijmaking — waarschuwde één van de oudste afgevaardigde predikanten — wordt hier de vrijmaking verloochend.

Ook deze waarschuwing heeft niet gebaat.

„Ds. Mulder zegt: Het is klein vaderlands gedoe... wanneer iemand van de belijdenis wijkt”.

Weer was het één van de oudste collega's, die de noodkreet liet horen: „WAAR heeft de man dat gezegd?”

Er kwam geen antwoord, want er WAS geen antwoord... dan... een lange redenering, die de stelling, want meer dan een stelling bleek het toch niet te zijn, achteraf moest bewijzen.

Geen antwoord.

Wel... stemming... 8-4.

En morgen vergaderen we weer.

En overmorgen.

En — altijd bij leven en welzijn natuurlijk — ook de volgende dag.

En twintig duizend mensen in die grote stad.

En zestien gereformeerde broeders afgevaardigden.

Maar nu is het werk gedaan.

Nu zijn allen weer naar huis.

Onrechtmatig-onverhoord en ongehoord-lichtvaardig — zo vatte de oudste afgevaardigde van de „buiten spel” gezette classis Kampen uit naam van hen, die met hem afgezonden waren, deze arbeid samen.

En twintig duizend mensen staken de schemerlamp aan in hun duister leven, waar het waarachtig licht niet schijnt.

En het Leger des Heils zong op de hoek van een straat.

Dat was Zwolle februari/september 1968.

Kyrieleys!

H. STOLK

Een brief

Gereformeerde Kerk Maassluis
Scriba: Z. J. Koning,
Fazantstraat 47

Maassluis, 3 september 1968

Aan het
College van Deputaten-Curatoren
van de Theologische Hogeschool
p/a de weleerw. Heer ds. H. Veltman,
Lommerlust 43, Zeist.

Weleerwaarde Broeders,

Op uw schrijven van augustus jl. willen wij u gaarne het volgende antwoorden: U vraagt medewerking van de Kerken om zo spoedig mogelijk te komen tot de benoeming van een hoogleraar in de vacature Prof. C. Veenhof, en wel eerder dan in 1970, in welk jaar de volgende Generale Synode zou worden samengeroepen.

De kerkeraad kan u in dat begeren verstaan en wil u dan ook in zoverre zijn instemming betuigen. Tot dusver wettigde uw brief immers de verwachting, dat uw college zou vragen om de bijeenroeping van een synode **uitsluitend en alleen voor de benoeming van een hoogleraar; een synode ad hoc, gelijk voor de benoeming van een professor meermalen is geschied.**

De kerkeraad heeft echter met verwondering gelezen, dat curatoren veel meer vragen dan een synode ad hoc, en wel een synode, die uitspraak zal doen in heel het complex van moeilijkheden ingevolge de kerkelijke ontwikkelingen te Kampen; **hetgeen betekent dat daarmee het complete pakket van de landelijke lasten der laatste jaren op de tafel dezer synode zou neerkomen.**

Hiertegen nu heeft de kerkeraad te Maassluis zeer ernstige bezwaren.

Wij hebben in de tijd rondom de Vrijmaking de verschrikking leren kennen van de elkander zo schielijk opvolgende synoden, dat de tussentijdse ruimte voor bezinning in de mindere vergaderingen ging ontbreken. **Duidelijk is, dat deze omstandigheid de wasdom van de synodocratie ten sterkste heeft bevorderd.**

Wij hebben grond voor de vrees, broeders, dat het dienaangaande weer dezelfde kant uitgaat in ons kerkelijk leven. Wij noemen het volgende:

- Op 9 november van het vorig jaar werd de vorige G.S. gesloten. Wanneer uw verzoek in vervulling gaat, is het waarschijnlijk, dat nauwelijks een jaar later de volgende G.S. zal bijeenkomen.
- De Acta van de vorige synode zijn nog maar kort in ons bezit. Zij beslaan een boekdeel, dikker dan dat van elke andere synode na de Vrijmaking. Toetsing ervan kost tijd. De vakantieperiode waarin kerkeraden niet op volle capaciteit kunnen werken, moet men in deze tijd minstens op twee maanden stellen.
- De moeiten in ons kerkelijk leven betekenen voor zeer vele van de kerkeraden een uitermate tijdrovende belasting van hun werkprogramma.

Komt er nu, zo kort na de vorige, nauwelijks een jaar, weer een nieuwe synode, dan is het duidelijk, dat aan de Kerken onvoldoende tijd voor bezinning en toetsing is gelaten. Hierdoor is de synodocratie altijd in de hand gewerkt.

Wij achten het in dit verband veelbetekend, dat u zich bij uw vragen om een synode beroept op een bij u ingekomen schrijven van de vorige synode, die zelf vroeg om een volgende synode terwille van de Kamper zaken. En wel: „Zo spoedig mogelijk.”

U schreef: „De synode van Amersfoort-West vervolgt in haar brief nog: „Het zal nodig zijn, dat het gehele complex van moeilijkheden rondom de Theologische Hogeschool zo spoedig mogelijk wordt behandeld door een bijeen te roepen generale synode.””

Bij deze drift om maar synoden te houden, willen wij tot ernstige bezinning oproepen. Curatoren menen, dat zij, voor het bijeenroepen van een synode, zoals zij die wenselijk achten, zich kunnen beroepen op art. 50 K.O. waar staat:

„De nationale synode zal ordinaarlijk alle drie jaar eens gehouden worden, ten ware dat er enige **dringende nood** ware, om de tijd korter te nemen.”

Die '**dringende nood**' meent u te kunnen adstrueren met art. 7 van het 'Reglement voor de Theol. Hogeschool', waarvan u het begin citeert:

„De hoogleraren en lectoren moeten lid in volle rechten zijn van een van de Gereformeerde Kerken in Nederland.”

In dat verband vervolgt u:

„Indien de kerken in generale synode bijeen overgaan tot de benoeming van een hoogleraar, verwachten zij van hem, dat hij zich metterwoon in Kampen zal vestigen. Maar dan mag de vraag, welke kerk in Kampen de Gereformeerde Kerk ter plaatse is, niet een alsnog onopgeloste zijn binnen het geheel der kerken.”

Het moet ons van het hart, broeders curatoren, dat wij met ontsteltenis van deze uw opinie hebben kennisgenomen.

Want dit betekent, dat u de eventuele komende synode voor uw deel minstens suggereert om, via een hoogleraars-benoeming, een uitspraak te doen in het Kamper kerk-conflict!

En wel: een bepaalde uitspraak!

Want uw alternatief is, dat de een moet aangenomen en de ander moet verworpen worden, door de komende synode.

Wij herhalen uw zin nog eens:

„Indien de kerken in generale synode bijeen overgaan tot de benoeming van een hoogleraar, verwachten zij van hem, dat hij zich metterwoon in Kampen zal vestigen. Maar dan mag de vraag, welke kerk in Kampen de Gereformeerde Kerk ter plaatse is, niet een alsnog onopgeloste zijn binnen het geheel der kerken.”

Maar, broeders curatoren — op deze wijze laat u bij voorbaat die synode geen duim ruimte om te komen tot nog een andere uitspraak, bijvoorbeeld:

- Beide kerken hebben recht op de naam: Gereformeerde Kerk.
- Of: geen van beide kerken heeft recht op die naam.

Intussen hebt u, mede door uw 'suggestie' dat de komende synode, terwille van de hoogleraarsbenoeming, het Kamper kerk-conflict moet behandelen en zelfs op bepaalde wijze moet afhandelen, het kerkelijk bedrijf op gang gebracht.

Met een beroep nog wel op de „dringende nood” van art. 50 K.O.

U bent hiermee naar ons oordeel buiten uw bevoegdheid getreden.

De zorg voor de Hogeschool is u toebetrouwd.

Niet de zaken van de kerkregering.

☆☆☆

Daar rees bij ons nog een ander bezwaar tegen uw brief.

U schrijft: „Zolang door de bevoegde kerkelijke vergaderingen nog niet definitief is gesproken over de vraag welke raad de Gereformeerde Kerk te Kampen representeert, hebben deputaten-curatoren gemeend de ontsane 'interim-situatie' te moeten eerbiedigen. Maar dat houdt dan ook in, dat deze toestand zo spoedig mogelijk moet beëindigd worden, opdat het voor de Hogeschool centrale artikel 7 niet tot een dode letter zal worden. Deze zaak hangt ten nauwste samen met de noodzakelijke vervulling van de a.s. vacature.”

Hier ziet u op merkwaardige wijze over het hoofd, broeders curatoren, dat 'deze zaak' niet alleen samenhangt met de positie van de nieuw te benoemen hoogleraar, maar ook

met de positie van de alreeds dienende professoren.

Want stel dat de kerkeraad-D. J. Gritter, die door de classis Kampen is verworpen, ook door de G.S. zou worden verworpen, dan zou naar uw uitleg art. 7 tot „een dode letter” worden, wanneer b.v. een der thans dienende hoogleraren, lid van de kerk-Gritter, **niet onmiddellijk en metterdaad aan dat synodebesluit zou onderwerpen!**

Wij echter zouden voor die broeder hoogleraar in dat geval de gereformeerde ruimte willen bepleiten voor een beroep op art. 31 K.O. 2e lid.

Dit deel van uw brief komt hierop neer, broeders, dat u met de hefboom van een artikel uit het Reglement van de Hogeschool kans ziet, art. 31 K.O. uit zijn voegen te lichten. Wij hebben daartegen onze bezwaren.

☆☆☆

Opmerkelijk ongegrond achten wij ook uw redenering die aannemelijk wil maken, dat daar terwille van art. 7 Reglement, via de hoogleraars-benoeming, een synodale afhandeling moet komen van het Kamper kerkconflict. U schrijft:

„Indien de kerken in generale synode bijeen overgaan tot de benoeming van een hoogleraar, **verwachten zij van hem, dat hij zich metterwoon in Kampen zal vestigen.** Maar dan mag de vraag, welke kerk in Kampen de Gereformeerde Kerk ter plaatse is, niet een „alsnog onopgeloste zijn”.

Nu is het ons nog onbekend of „de kerken” „in generale synode bijeen” zullen „verwachten”, dat de nieuw te benoemen hoogleraar zich te Kampen zal vestigen.

Wel weten we, dat het Reglement van deze verwachting niet weet.

Want het Reglement zegt in hetzelfde art. 7 dat u citeert (zie uw citaat):

„De hoogleraren en lectoren moeten lid in volle rechten zijn van **een van de Gereformeerde Kerken in Nederland.**”

Stel die professor wil in Zwolle wonen.

Of in Wezep. In de bossen. Het zou gewenst kunnen zijn om gezondheidsredenen.

De hoogleraar zou het gerust kunnen doen. Hij heeft het Reglement zelfs op zijn hand. Als hij maar lid is van „**een van de Gereformeerde Kerken**”.

Wanneer nu de professor buiten Kampen zou gaan wonen, zou (ook op uw standpunt) heel uw redeneergang vervallen zijn.

Immers dan werd het door u „centraal” geheten artikel 7 zelfs geen punt-in-geding! Dan was er dus ook vanuit art. 7 geen „dringende nood” naar art. 50 K.O. aan te voeren om tot een synode te komen die, via een hoogleraarsbenoeming, nu ook uws inziens noodzakelijkerwijze eindbeslissingen moet gaan nemen in de zaak van het Kamper kerkconflict en ergo in heel de centenaarslast van de landelijke moeiten.

Uw redenering, om vanuit art. 7 Regl. tot een afhandelings-synode te komen, heeft geen diepte van aarde.

Hetzelfde bezwaar hebben wij ook tegen het slot van uw brief. U schrijft: „Daarbij komt dat nog andere aspecten van het leven der Hogeschool dringen tot het bijeenroepen van een **vervroegde** generale synode.” U noemt dan de schorsing van de lectoren drs. D. J. Buwalda en dr. H. M. Mulder en u citeert art. 4 van uw Instructie waar staat, dat curatoren gemachtigd zijn een lector te schorsen „zullende de **eerstkomende** generale synode nader oordelen.” Wij merken hierbij op:

- Er staat niet: „zullende een **vervroegde**...”, maar: „zullende de **eerstkomende** generale synode nader oordelen.”
- Hoewel de synode van Amersfoort-W. de zaak betreffende de lectoren in behandeling heeft genomen, heeft zij het zeer duidelijk niet nodig geacht, deze zaak af te handelen. De synode vond het n.l. niet verantwoord, om voor deze zaak haar zittingsduur te verlengen. Moet hierom nu een vervroegde synode komen?
- Voorts leerde informatie ons, dat de geschorsten nergens hebben kenbaar ge-

maakt, in beroep te zullen gaan. **Zij** vragen dus niet om een vervroegde synode.

Broeders curatoren, de kerkeraad moet, het totaal van uw brief overziende, ernstig bezwaar inbrengen tegen uw handelwijze, waarvan wij het notoir-hierarchieke karakter hebben aangewezen.

Als onze laatste en feitelijke centrale moeite noemen wij nog dit: dat wij uw alternatief, waarmee u in feite impliciet heendringt naar een zo haastig mogelijke **verwerping** van een der groepen in Kampen, in flagrante strijd achten te zijn met het Woord van onze Heiland: „Wie met Mij niet bijeenbrengt, die verstrooit.” Matth. 12 : 30.

Broeders curatoren, de kerkeraad wil u hartelijk verzoeken, op uw schrijven terug te komen.

Intussen wil de kerkeraad de Kerken opwekken, op uw brief in dezen zin positief te reageren, dat stappen worden ondernomen om een synode samen te roepen, enkel en alleen tot benoeming van een hoogleraar. **Een synode ad hoc.**

Opdat aan de mindere kerkelijke vergaderingen de normale ruimte gegeven worde tot bezinning, in onze grote kerkelijke nood; opdat niet een jaar na de synode, waar zaken aan de orde kwamen buiten voorkennis van het allergrootste merendeel der Kerken, er een synode kome, die definitieve besluiten moet gaan nemen.

Wij besluiten met onszelf en u in gedachten te brengen 's HEREN Woord in Filipp. 2

„Indien er dan enig beroep op u gedaan mag worden in Christus, indien er enige bemoediging is der liefde, indien er enige gemeenschap is des Geestes, indien er enige ontferming en barmhartigheid is, maakt dan mijn blijdschap volkomen door eensgezind te zijn, een in liefdebetoon, een van ziel, een in streven, zonder zelfzucht of ijdel eerbejag; doch in ootmoedigheid achte de een den ander uitnemende dan zichzelf; en ieder lette niet slechts op zijn eigen belang, maar ieder lette ook op dat van anderen. Laat die gezindheid bij u zijn, welke ook in Christus Jezus was...”

Met broedergroet, namens de kerkeraad te Maassluis,

H. van Tongeren, praeses
Z. J. Koning, scriba

Afschrift aan alle zusterkerken.

Nog een brief

Gereformeerde Kerk van Amsterdam-Zuid
A. J. van Helden,
Beek en Hoff 12 hs, Amsterdam.

Amsterdam, 2 oktober 1968

Aan het
College van Deputaten-Curatoren
van de Theologische Hogeschool,
p/a de weleerw. Heer ds. H. Veltman,
Lommerlust 43, Zeist.

Weleerwaarde Heren en Broeders,

In antwoord op uw schrijven van augustus 1968 delen wij u mede, dat de raad van de gereformeerde kerk te Amsterdam-Zuid heeft kennisgenomen van uw verzoek aan de kerken, alles in het werk te stellen opdat de roepende kerk voor de eerstkomende generale synode kan komen tot het samenroepen van een vervroegde generale synode, teneinde zo spoedig mogelijk een hoogleraar te benoemen in de vacature professor C. VEENHOF, welke benoeming dan mogelijk in 1969 zal kunnen geschieden in plaats van in 1970, het jaar van de eerstkomende generale synode.

Aan dit motief voor uw verzoek aan de kerken hebt u een tweede motief gekoppeld, namelijk dat zo spoedig mogelijk een generale synode zal dienen te oordelen over de „kerkelijke en kerkordelijke positie van de beide kerkeraden te Kampen, die elkaar het vertonen van de gereformeerde kerk ter plaatse betwisten”.

Daarbij hebt u als derde motief nog ge-

voegd de schorsing van de lectoren drs. D. J. BUWALDA en dr. H. M. MULDER.

Onze kerkeraad sluit zich geheel aan bij datgene wat in de brief van de raad van de gereformeerde kerk te Maassluis d.d. 3 september 1968 aan u gericht, is opgemerkt met betrekking tot het tweede en derde motief van uw verzoek en betuigt zijn instemming met de afwijzing daarvan.

Wat betreft uw eerstgenoemde motief, dat door een bijeenroeping van een vervroegde generale synode de voorziening in de vacature prof. C. VEENHOF mogelijkermits in 1969 zal kunnen plaats vinden, dus één jaar vroeger dan deze zou kunnen geschieden wanneer zij door de eerstkomende generale synode zou verricht worden, is de raad van oordeel dat een vacature van hoogstens één cursusjaar kan worden ondervangen door het verlenen van een tijdelijke leeropdracht aan één of meer krachten uit de kerken, en dat hierbij beter niet te spreken is van „een dringende nood om de tijd korter te nemen” (art. 50 D.K.O.). De raad verzoekt u derhalve aan de kerken mede te delen dat u op uw verzoek terzake terugkomt en deelt u mede dat hij niet aan uw verzoek tot medewerking aan het zo mogelijk doen samenroepen van een vervroegde generale synode zal voldoen.

Met broederlijke groeten voor de raad voornoemd,

(w.g.) Ds. J. Meester, praeses
A. J. van Helden, scriba

PERSSCHOUW

DE GEMEENSCHAP VAN KERKEN

Het in een vorig nummer onder Persschouw beloofde artikel van ds. Van den Brink uit Eindhoven over de Gemeenschap van Kerken volgt hier.

Er bestaat sinds 1967 in Eindhoven een „GEMEENSCHAP VAN KERKEN”, waarbij aangesloten zijn de R. Kath. Kerk, de Ned. Herv. Gemeente, de Geref. Kerk (syn.), de Doopsgezinde Gem., de Evangelische Lutherse Gem. en de Remonstrantse Geref. Gem. Als waarnemers hebben in de Raad van de GEMEENSCHAP zitting gekregen de Chr. Geref. Kerk, de Pinkstergemeente en de Waalse Gemeente.

Onze kerk maakt van deze GEMEENSCHAP geen deel uit.

We willen in dit artikel een bijdrage leveren tot de bezinning over de vraag hoe wij over deze samenwerking van kerken moeten denken.

Doel en arbeid van de gemeenschap

Wat wil en wat doet de GEMEENSCHAP?

Haar voornaamste doel is omschreven in art. II van het Statuut, dat de samenwerkende kerken hebben opgesteld. Daarin staat, dat de leden-kerken zich bereidverklaren om te „zoeken naar een weg tot vernieuwing van kerkelijk samenleven, waardoor de in het Lichaam van Christus gegeven eenheid van alle leden duidelijk uitkomt”.

Om dit doel te bereiken zijn een aantal werkgroepen ingesteld.

De werkgroep voor de verkondiging stelt zich ten doel alle pastoors en predikanten exegetisch homiletisch en liturgisch (althans enkele zondagen per jaar) voor te bereiden op de dienst.

Zo worden preeksets en gemeenschappelijke gebeden vastgesteld.

De werkgroep voor het werelddiakonaat liet onlangs van zich horen, door de R. Kath. Vastentaktie te coördineren met de Prot. Aktie „Kom over de Brug”.

Deze samenwerking was uniek in Nederland. Ze werd gemarkeerd door een even ongewone kanselruil: de domina van de Ev. Lutherse Gemeente preekte in de St. Catharinakerk en de kapelaan van de St. Cathrien beklom de kansel van zijn vrouwelijke collega.

De werkgroep voor het stedelijk diakonaat maakt zich o.m. nuttig door het zoeken van adoptiegezinnen voor verpleegden in de Rijks Psychiatrische Inrichting.

De werkgroep voor vormingswerk zet zich o.m. in op het gebied van de vorming van jeugdleiders en leidsters.

Verder heeft men in de meeste stadswijken zgn. stadsdeelraden ingesteld, waarin men de ontmoeting tussen parochieraden/kerkeraden bevordert.

Verder zet de GEMEENSCHAP zich in tot coördinatie van de jaarlijkse „Bidweek” (R. K.) en de „Week der gebeden” (Prot.) waarbij een predikant en een pastoor gezamenlijk de diensten verzorgen in protestantse en R. Katholieke kerken.

Ook worden pogingen aangewend tot inschakeling van het zgn. bedrijfs apostolaat en van de stuurgroep in een Industriële Samenleving”.

Ter gelegenheid van de bevrijdingsherdenking en van nationale gebeurtenissen (b.v. de geboorte van prins Willem Alexander) of in dagen van oorlogsdreiging (de crisis in het Midden-Oosten) verzorgde de GEMEENSCHAP gezamenlijke kerkdiensten.

Tenslotte heeft de GEMEENSCHAP onlangs een Memorandum opgesteld over de vraag om kanselruil.

Memorandum kanselruil

Bovengenoemd Memorandum geeft ons gelegenheid de GEMEENSCHAP nog beter te leren kennen.

In punt I stelt het Memorandum, dat de verkondiging (hoewel zeer belangrijk) niet de enige functie is van de kerk. De Kerk is óók een „volk onderweg”... „Feestvierend, Lofzingend”. Dit te bedenken ontdoet de vraag om kanselruil van haar krampachtigheid alsof „de in het Lichaam van Christus gegeven eenheid” (art. II van het Statuut) „pas dan zou kunnen worden beleefd, als de kerken zijn toegekomen aan kanselruil. De 'gemeenschap van kerken' kan ook worden beleefd door het over en weer zoeken van elkaars samenkomsten om daar de 'eenheid in de vreugden' — in de aanbidding en lofzeggingen — van het feestvierende volk met anderen te ondergaan”.

Daarna volgt een passage waarin de verantwoordelijkheid van de kerk voor de zuiverheid van de verkondiging wordt uiteengezet. „Niet dat de Kerk bij machte zou zijn, het Woord van God te spreken”, aldus het memorandum. „Het woord van God kan GOD alleen Zelf spreken”. De kerkelijke verkondiging mag echter „dit-zelfspreken van de Heer dienen”.

De Kerk herhaalt de woorden, die de HEER vroeger sprak „in de hoop en verwachting, dat HIJ Zijn oude woorden... nieuwe stem zal verlenen...”. Het is de verantwoordelijkheid van de Kerk zorg te dragen, dat de HEER aan de boodschap, die zij doorgaat getuigenskracht kan verlenen en er niet het zwijgen toe moet doen omdat wat zij zegt, onmogelijk Zijn woord kan zijn en worden”.

In paragraaf III wordt dan gesproken over „zekeringen m.h.o. op de verkondiging”. Het Memorandum stelt, dat elke kerk vanwege de onder II genoemde verantwoordelijkheid het betreden van de kansel omgeven heeft met veiligheidsmaatregelen van dogmatische en kerkrechtelijke aard. Deze zijn over en weer nog van kracht, als gevolg waarvan een permanente kanselruil nog niet mogelijk is. Gezocht wordt nu naar de mogelijkheid van „een meer incidentele kanselruil”.

Onder IV wordt gezegd, wat zo'n incidentele kanselruil NIET kan betekenen.

Het kan NIET betekenen, DAT de kerk voor een keer wel genoeg neemt met welke boodschap dan ook;

DAT men wil suggereren: er zijn tussen ons geen werkelijke leergeschillen meer;

DAT men die leergeschillen nu eens wil laten uiteenzetten door een tegenstander, de Kerk is geen debatterclub;

DAT men nog niet overwonnen leergeschillen in de ijskast zet.

Paragraaf V zegt dan, wat de incidentele kanselruil WEL betekent.

Zo'n kanselruil betekent WEL (negatief) dat men door het feit, dat men in zo'n dienst de dood des Heren nog niet samen kan verkondigen een teken opstelt van armoede; (positief) „dat men wederkerig erkent, dat óók in de andere kerk (en) de prediking niet anders wil zijn, dan bescheiden dienst aan het eigen spreken van de Heer”. Voorts wordt dan gesproken van een „nadering tot het bijbels getuigenis” en een „leiden tot het horen van het woord van God”.

Critische opmerkingen inzake het memorandum

Op bovengenoemd Memorandum zijn (voorover bekend) twee positieve reacties van ledenkerken binnen gekomen, terwijl de Rem. Geref. Gem. en de Chr. Geref. Kerk het afwezen.

Ds. W. Steenbergen heeft de Raad enige criti-

sche opmerkingen doen toekomen. Hij wijst de kanselruil geheel af, zowel permanent als incidenteel. Het onderscheid, zo zegt hij, zal wel niet duidelijk zijn. „Is er ook een wezenlijk onderscheid?” „Gelden de normen die voor permanente kanselruil moeten worden aangelegd niet evenzover voor incidentele kanselruil?” Als het waar is dat de „spreekregels” van sommige kerken naar het oordeel van andere niet zijn overeenkomstig de Schrift, betekent kanselruil dan niet een „camoufleren van de werkelijke verhoudingen...?” Ds. Steenbergen is van mening, dat kanselruil in deze situatie niet een bijbelse eenheid bevordert, „maar een onbijbelse eenheid” in de hand werkt. Hij valt m.n. over de passage uit het Memorandum, waarin gesteld wordt, dat incidentele kanselruil van waarde is, omdat daarmee erkend wordt, dat ook in de andere kerken „de prediking niet anders wil zijn dan bescheiden dienst aan het eigen spreken van de Heer”. De onderneming is van Ds. Steenbergen. Het is mooi elkaars goede bedoeling te aanvaarden. Maar een goede bedoeling sluit de mogelijkheid van ongehoorzaamheid niet uit. „De werkelijke eenheid der kerken, aldus de brief van Ds. Steenbergen, zal alleen gevonden kunnen worden, als wij allen gehoorzaam worden aan de Heilige Schrift, het Woord van God”. Daarom zou de eerste taak van de GEMEENSCHAP moeten zijn „een diepgaand gesprek tussen de kerken over de wezenlijke inhoud van het evangelie en dus van de boodschap van de Kerk”.

Reactie van het Praesidium

Het praesidium van de Raad der GEMEENSCHAP (waarin zitting hebben de deken van de R.K. Kerk, een kapelaan, een Herv. en een Gereformeerd predikant en de predikant van één van de kleinere kerken) gaf een reactie op de opmerkingen van Ds. Steenbergen. Daarin onderstreepte het Praesidium ook zelf het woordje „wil” uit de hierboven door Ds. Steenbergen gewraakte zin: „dat ook in de andere kerken de prediking niets anders wil zijn dan bescheiden dienst v. t eigen spreken van de Heer”.

Het Praesidium erkent, dat deze goede wil niets kan garanderen. Maar dan bij geen enkele kerk! Met andere woorden: prediking blijft een voortdurend experiment en niemand kan ooit garanderen, dat het hem gelukt is het Woord des Heren te spreken. Gehoorzaamheid aan de Schrift, zo stelt het Praesidium, is altijd voor alle kerken een „opnieuw na te jagen doel... en niet een reeds en steeds aanwezig monopolie van één bepaalde kerk.” En dan volgt deze verstrekkende uitspraak:

Ook al zijn we van mening, dat de andere kerk „op wezenlijke punten” niet spreekt overeenkomstig het eigen spreken v. d. Heer, dan nog moeten wij haar bijdrage willen ontvangen. Het betekent immers niet, dat ze op alle punten afwijkt en dat de Heer vanuit zo'n groep niet zegenen kan?

Oordeel van de Chr. Geref. Kerkeraad

De Chr. Geref. Kerkeraad heeft zich geheel accoord verklaard met het afwijzende oordeel van zijn predikant. De Kerkeraad verklaarde zich eveneens te verenigen met een schrijven, waarin Ds. Steenbergen de redactie van het Praesidium op zijn stuk afwijst. Hij richt zich daarin m.n. tegen het subjectivistische uitgangspunt, dat de „wil” tot gehoorzaamheid aan het spreken van de Schrift voldoende zou zijn voor incidentele kanselruil.

„Tot kanselruil — aldus dit schrijven — kan het alleen komen, wanneer twee kerken het eens zijn over de fundamentele zaken van het evangelie”. Ook is het niet juist, dat het voor een kerk die erkent zelf nog te jagen naar de volmaaktheid in de verkondiging, daarom onmogelijk zou zijn een oordeel te hebben „over de gehoorzaamheid van andere kerken”.

„In de Heilige Schrift spreekt God tot ons met een zo grote mate van duidelijkheid, dat het mogelijk is te onderkennen wanneer een kerk op bepaalde punten, die essentieel zijn, te kort doet aan het Evangelie”.

Tenslotte merkt Ds. Steenbergen, mede namens zijn raad op, dat het antwoord op de vraag of het zinvol zal zijn als waarnemer deel te blijven uitmaken van de Raad voor een groot deel zal afhangen van de vraag of het binnen de GEMEENSCHAP inderdaad komen zal tot een diepgaand gesprek over de inhoud van de Schrift en de boodschap der kerk. Naar zijn mening

dient dit Gesprek vooraf te gaan aan alle gezamenlijke activiteiten, die een reeds aanwezige eenheid kunnen suggereren.

Slotopmerkingen

Het is niet mogelijk in een kort artikel in te gaan op de achtergronden van het denken van de GEMEENSCHAP. We hebben in dit artikel in hoofdzaak informatie willen verschaffen. Puntsgewijs willen we enkele dingen noemen.

1. Waarschijnlijk ligt de grondfout van het denken van de GEMEENSCHAP in de existentialistische, menselijke benadering van De Schrift.

Alle bij de GEMEENSCHAP aangesloten kerken denken blijkbaar dialectisch over openbaring en verkondiging. Dat wil zeggen: Gods Woord is niet zó duidelijk, dat je het naspreken kunt.

We hebben in de Bijbel niet Gods Woord, maar een neerslag van het vroeger gesproken Woord Gods. Als gevolg daarvan kunnen wij nooit zeggen: „Zo spreekt de Here” Elk menselijk vertolken van de boodschap blijft een pogen en moet als zodanig gewaardeerd worden. De tegenstelling waar — vals, waarheid — leugen, verdwijnt hier, en wordt veroordeeld als rechtlijnig en zwart-wit. Het existentiële, menselijke spreken wordt aanbevolen als nederig en ootmoedig. Wanneer iemand zou zeggen: „Zo spreekt de Here”, zou de reactie zijn „Matig u toch! Hoe weet u precies wat God zegt? Het Woord van God kan alleen GOD Zelf spreken”. Dit denken is in wezen ongelovig, omdat het niet aanvaardt het heilsfeit van de Schriftwording van het Woord. Dit denken is ook hoogmoedig, omdat het menselijke gedachten stelt boven Gods Woord.

2. We moeten ons afvragen in hoeverre dit subjectivisme gesteund wordt door afkeer van een werkelijke Gereformeerde hoogmoed. Als we denken aan de wijze, waarop het „Zo spreekt de Here” onder ons gehanteerd wordt moeten we huiveren. Ieder onder ons weet heel precies wat God wil. Tot in de kleinste zaken. En ieder legt met groot gezag deze „wil Gods” aan de ander op. Een VRAGEN naar de Heer en Zijn sterkte en een bidden: „Maak mij uw wegen bekend, leer mij uw paden” (Ps. 25), schijnt dikwijls niet noodzakelijk te zijn. Wij zullen bij de afwijzing van het hoogmoedige existentialistische denken, ons schamen voor onze Gereformeerde hoogmoed, die nóg lelijker en nóg slechter is dan diè.

3. T.a.v. de prediking zijn deze dingen van groot belang. We missen in de prediking al te veel de christelijke bescheidenheid en ootmoed. We doen vaak alsof wij beschikken over een feilloze inspiratie t.a.v. de exegese. We weten precies wat er staat. Dat zal anders moeten. De prediker zal meermalen eerlijk moeten zeggen, dat dit of dat niet duidelijk is. Hij zal moeten leren vragen. Dat is vaak beter dan poveren.

Hij zal er zich steeds van bewust moeten zijn, dat zijn preek feilbaar is. En in allerlei zaken, waarin het licht van de Schrift nog niet helder is gaan schijnen zal hij zich moeten onthouden van absolute uitspraken.

En toch moet de prediker zijn boodschap brengen in de kracht van het „Zo spreekt de Here”. Maar dat dan met de vinger glijdend langs de regels van de Schrift, terwijl hij de luisteraars oproept om te controleren. „Hier staat het; de lastbrief is vlakbij”. En de luisteraars zullen zich telkens weer moeten schikken om „Gods Woord te horen” (antw. 103 H.C.). En ze moeten als ze thuis komen tegen elkaar zeggen: „We hebben Gods Woord weer gehoord”.

Alles zit vast op de belijdenis, dat de Here Zelf duidelijk tot ons spreekt in de Schrift en dat we Zijn eigen stem als uit de Hemel tot ons horen spreken. Ds. Steenbergen stelde dat terecht in zijn stuk als de centrale kwestie.

4. Dr. W. Aalders wijst er in zijn indrukwekkende boek „Theologie der Verontrusting” dringend op, dat de prediking naar het woord van Paulus moet zijn een prediking „op gezag van God” (2 Kor. 2:17). „Misschien, zo zegt hij, dat méér dan ergens anders hier de diepste oorzaak gezocht moet worden van de nood der prediking”. De prediking kreeg het ka-

rakter van een vertoog, een bijbellezing; ze werd vrouwelijk, lief, zalvend, stichtelijk, laf, dierbaar. „Waar is nog prediking — zo vraagt hij — in volmacht, in mannelijke moed, in betoon van geest en kracht?” (87). „Geloof gij niet (zo citeert hij Gunning) dat Gij Gods Woord verkondigt, Gods eigen heilig Woord, zo kunt gij fraaie redenaars, nuttige filantropen, en zeer veel goede dingen onder nog andere namen worden, maar predikers van het Evangelie wordt gij nooit” (87). Rechte prediking, aldus Aalders, „stelt de mens in de laatste ernst van het „Zo spreekt de Here”. Zonder dat verliest de prediking haar gezag en door tuchteloos individualisme wordt het een inspanning de hoorders te boeien. Predikers doen een vertwijfelde poging „om hun gedevualeerde ambt weer inhoud en gezag te geven, door te gaan leunen tegen doktoren, maatschappelijke werkers en leiders van het vormingswerk”. Men leze en bestudere toch zelf de dringende en profetische kritiek van Aalders.

5. Ds. Cameron van de Free Church of Scotland vertelde ons op de rendierhoeve, dat in zijn vaderland de R.K. Kerk zeer aan invloed won.

Op de vraag naar de oorzaak, antwoordde hij: „De prot. kerken spreken niet meer met gezag. De mensen hebben behoefte aan autoriteit en wenden zich tot Rome”. In Nederland zal het wel anders gaan.

Ook Rome is aangetast door het existentiële denken, Het spreekt bij ons niet meer met gezag. In onze wereld zullen velen zich wenden tot secten (Jehova's getuigen) en tot de Pinkstergroepen. Die spreken nog met groot gezag. Of de hongere en vermoeide zielen zullen zich teleurgesteld van de kerk afwenden om te gaan dolen in de woestijn van de geneugten van dit onherbergzame leven, omdat ze het woord Gods nergens vonden (Amos 8). Dat komt ervan als van de kerk moet worden gezegd: „Haar profeten zijn woordenkramers” (Zefanja 3:4).

6. We zijn dankbaar dat Ds. Steenberg en de Chr. Geref. kerkeraad zo duidelijk stelden dat de „In het Lichaam van Christus gegeven eenheid” (art. II van het Statuut) een eenheid is van geloof in de Heer der Schriften. De eenheid, die in de GEMEENSCHAP wordt gezocht is niet die van de Bijbel. We ontkennen daarmee niet, dat er in andere kerken veel ware gelovigen zijn. We zeggen wel, dat de wezenlijke en diepgaande verschillen, die liggen op het vlak van gehoorzaam of ongehoorzaam, waar of vals, de werkelijke gemeenschap onmogelijk maken. Aan een diepgaand gesprek over de waarheidsvraag zouden wij ons m.i. niet mogen onttrekken. Als een waarnemerschap in de Raad van de GEMEENSCHAP deze functie zou hebben, zouden we zo'n waarnemerschap naar mijn mening moeten aanvaarden. De toekomst zal duidelijk maken, of de GEMEENSCHAP deze weg alsnog wil inslaan, of niet.

7. In onze dagen vragen sommigen onder ons zich af of het roeping is, zich te herenigen met de Geref. Kerk (syn.). Het staat voor mij vast, dat wij, bewogen door de barmhartigheden en de trouw van Christus, met deze broeders moeten spreken. Het staat ook voor mij vast, dat zo'n gesprek primair moet lopen over Openbaring, Schrift en Prediking. Ik vrees, dat de Geref. Kerk zich stort in een bodemloos subjectivisme, dat is naar de geest van de tegenwoordige boze wereld en dat de kracht van de verkondiging inruilt tegen een menselijke benadering. Als dat gebeurt, gaat de Kerk ten gronde, omdat ze de boodschap van de Schrift niet meer durft te spreken (vooral in de vermaning om de zonde van de tijd) in de Geest en Kracht van Christus en „op gezag van God”. Hoezeer het mij leed doet, moet ik zeggen, dat er m.n. vandaag geen weg is naar de syn. Geref. Kerk. De Here ontferme zich over Zijn geplaagde volk. Laat ons volharden in het vurig gebed om de komst van de Heer.

VdBr.

In het Kerkblad van Noord-Holland lezen we het volgende:

PIJNLIJK!

Het stuk „De feiten - geen legende!” van de hand van ds. H. Veltman van Zeist vindt

hier op zijn verzoek een plaats omdat er geen plaats voor werd ingeruimd in het Geref. Kerkblad voor Overijssel enz. Van het laatstgenoemde kerkblad was ds. Veltman één der redacteurs. Het stuk spreekt voor zichzelf.

De brute en rauwe uitval tegen de Kerkbode van Noord-Holland in het kerkblad van Overijssel enz., zogenaamd van de hand der redactie van het laatstgenoemde kerkblad, blijkt (gelukkig) niet van de redactie afkomstig te zijn geweest zoals u in het stuk van ds. Veltman kunt lezen. Het eert deze redactie. Wij zijn er erkentelijk voor. Het leek ons ook onmogelijk dat deze redactie tot zoiets vervallen was. Van wie de uitval wél afkomstig is interesseert ons niet. J. M.

De feiten - geen legende!

Als mede-redacteur van het „Geref. Kerkblad voor Overijssel, Gelderland en Utrecht” ontving ik onder dagtekening 26-8-1968 een brief van Uitgeverij Boersma te Enschede; de inhoud luidde:

„Op veelvuldig verzoek uit de kerken in Noord-Holland om ook hun kerkdiensten etc. op te nemen in ons kerkblad, hebben wij besloten hiertoe over te gaan.

Hopelijk komen er voldoende abonnementen zodat wij definitief een aparte editie Noord-Holland kunnen inrichten.

Ingaande 1 september vangen wij hiermee aan en wij zullen u van deze editie een ex. ter kennismaking toezenden.

Ongetwijfeld zal deze uitbreiding ook uw belangstelling hebben.

Met br. groet en hoogachting, drukkerij J. Boersma.”

Op deze kennisgeving heb ik niet gereageerd. Het Kerkblad is het eigendom van br. Boersma. De zakelijke kant ervan regardeert hem alleen.

Evenwel: in het nummer van 7 sept. 1968 werd de uitbreiding tot Noord-Holland meegedeeld aan de lezers onder het opschrift „Uitbouw op hetzelfde fundament”, welk artikel ondertekend was met „Redactie en Uitgever”.

In dit artikel kwamen o.a. de volgende passages voor:

„Vanaf heden zullen kerken in Noord-Holland haar diensten en berichten plaatsen in ons kerkblad. Het is jammer, dat dit moest. Want er bestaat een Kerkblad van De Gereformeerde Kerken in Noord-Holland. Doch dit Kerkblad heeft zich gesteld in de dienst van de afval...”

Er komt een Noord-Hollandse editie bij ons kerkblad...

En nu schrijven we: Het is een blijde zaak, dat dit gebeuren kan en gebeuren mag... We verheugen ons in de trouw van de HEERE — daar gaat het tenslotte om —, Die, nog wel in Noord-Holland, kerken verwaardigd heeft te blijven bij zijn Woord naar haar gehoorzame belijdenis.

Daarmee is tevens gezegd, dat ook bij deze uitbouw ons kerkblad wil blijven op het geschonken fundament: Het Woord van God zoals De Gereformeerde Kerken het belijden in de Drie Formulieren van Enigheid. Want van dit fundament tracht men vandaag de kerken af te schuiven. Al was het maar door altijd weer een beschermend rookgordijn te leggen over de dommekracht van de dwaling.

Heden worstelen de Gereformeerde Kerken om als waarachtig Gereformeerde Kerken te mogen staan voor Gods aangezicht. Er loopt een strijd om het behoud van het fundament. We kunnen het ook op deze wijze uitdrukken: De vraag is of Gods Woord alleen gezag zal hebben over het erideel van de HEERE of zal het volk van God getyranniseerd worden door heren hetzij heer met particuliere meningen?”

Nadat ik deze aankondiging had gelezen, heb ik aan br. Boersma een brief geschreven. Ik geef ook daarvan de inhoud weer:

„Om allerlei redenen en door verschillende oorzaken heb ik niet veel bijgedragen tot vulling van het Kerkblad. Eén reden was wel, dat de vaak scherpe, onbroederlijke wijze van polemiseren mij tegenstond. Ik heb mij meermalen afgevraagd: is dit nog uit de Geest van Christus, die toch probeert te winnen? Moet en mag het zo?

Reeds geruime tijd was ik daarom van plan te bedanken als lid van de redactie. Maar 't is er nog steeds bij gebleven.

In het laatste nummer (7 sept. 1968, 21 jaarg. no. 10) is nu door „redactie en uitgever” de „uit-

bouw” naar Noord-Holland meegedeeld. Dit stuk is de redactieleden (althans mij) niet gepasseerd, zodat ik er geen verantwoordelijkheid voor droeg. En ik wil dat ook niet, want de wijze waarop deze „uitbouw” is aangekondigd, kan ik niet goedkeuren. Evenals menig artikel in het Kerkblad is ook deze aankondiging naar mijn overtuiging niet bevorderlijk voor het bewaren en bewerken van de vrede in Christus, die wij in Gods Kerk (Zondag 21 en 48 H.C. - „ûw Kerk” -) zo dringend nodig hebben. Ik verzoek u vriendelijk in het volgend nummer aan de lezers mee te delen dat het stuk „Uitbouw op hetzelfde fundament” buiten mijn medeweten en verantwoordelijkheid is geplaatst en dat ik voortaan niet meer als mede-redacteur zal fungeren.”

In het nummer van 14 sept. verscheen toen onder het opschrift „Geen legendevorming” van de hand van D. Z(emel) het volgende proza:

„Ds. H. Veltman heeft het nodig geacht als redacteur van ons kerkblad te bedanken. Dat is zijn goed recht.

We gaan niet in op ales wat hij aan de uitgever schrijft. We beperken ons tot hetgeen hij vraagt: „Ik verzoek u vriendelijk in het volgend nummer aan de lezers mee te delen, dat het stuk „Uitbouw op hetzelfde fundament” buiten mijn medeweten en verantwoordelijkheid is geplaatst en dat ik voortaan niet meer als mede-redacteur zal fungeren”.

Bij deze is aan dat verzoek voldaan.

Alleen moeten wij hierbij waarschuwen tegen legendevorming alsof er in Enschede zo maar gehandeld zou worden buiten andere redacteurs om. Want de uitgever heeft zeer tijdig alle redacteurs op de hoogte gesteld van de plannen het kerkblad uit te breiden tot Noord-Holland. Daartegen is door niemand — ook door ds. Veltman niet — bezwaar ingediend. En wie geen vreemdeling in Jeruzalem is wist wat deze beoogde uitbouw betekende. Zonder dat ds. Veltman ieder woord in het genoemde artikel behoefde te onderschrijven, was de zaak hem bekend en droeg hij voor de zaak medeverantwoordelijkheid. En mogen zijn woorden van **bedanken** duidelijk zijn, we weten langzamerhand wel hoe men woorden verdraait.

Daarom zeggen we nu reeds: Wie beweert, dat ds. H. Veltman eruit gegooid is of weggevoerd is, vertelt een verzonnen verhaaltje en helpt mee legendevorming te bevorderen.”

Onder dagtekening van 21 sept. heb ik aan de ondertekenaar van het artikel geschreven:

„Ik beklag mij bij u over de manier waarop in het laatste nummer van het Kerkblad geschreven is over de beëindiging van mijn redacteurschap.

Ik heb inderdaad van br. Boersma bericht over de uitbreiding van het Kerkblad met Nrd.-Holland gehad. Zijn brief d.d. 26-8-'68 luidde: (volgt de boven reeds afgedrukte brief).

Over die uitbreiding als zodanig ging mijn bezwaar niet.

Maar de wijze waarop dit in het nummer van 7 sept. is meegedeeld aan de lezers achtte ik zeer aanvechtbaar.

Dat artikel is ondertekend met „Redactie en Uitgever”, maar is mij niet gepasseerd, zodat ik daar geen kennis van droeg. Het is dus géén legende, maar de waarheid, dat deze publicatie in dié vorm „buiten (de) andere redacteurs om” heeft plaats gehad.

Dáár droeg ik dus geen verantwoordelijkheid voor. En ik wens die ook niet te dragen, omdat daarin uitdrukkingen voorkomen, die ik voor de bevordering van de onderlinge vrede niet gepast vind.

Verder: ik zou heus nooit gaan beweren, dat ik er ben „uitgegooid”. En de alinea uit mijn schrijven, die in het Kerkblad is opgenomen, zegt toch duidelijk genoeg, dat het **mijn** beslissing is, „dat ik voortaan niet meer als mede-redacteur zal fungeren”?

Ik zal het volgende nummer van het Kerkblad afwachten om te zien of een eerlijke rectificatie wordt gegeven. Indien niet, dan zullen er eventueel wel andere wegen openstaan om de juiste gang van zaken bekend te maken. Tenslotte is mijn naam me ook nog wat waard”.

De door mij gevraagde rectificatie is in het laatste nummer van het Kerkblad niet aangebracht. Zodat thans tot publicatie van de juiste gang van zaken is overgegaan.

Aan legendevorming heb ik ook geen behoefte. Maar wie was daarmee bezig?

Zeist.

H. Veltman

KERKNIEUWS

Beroepen: te Hoogvliet-Spijkenisse: drs. J. Faber te Schiebroek-Hilligersberg-C.; te Zaandam (scriba D. Grasdijk): ds. J. J. Arnold te Amersfoort-W.; te Enumatil (voor 2e maal): ds. R. Hoogsteen te Den Ham; te 's-Gravenhage-O.: ds. A. Versteeg te Stadskanaal.

Aangenomen: naar Enumatil: ds. R. Hoogsteen te Den Ham; naar Schildwolde: ds. G. A. Hoekstra te Utrecht.

Pedant: voor Haulerwijk: ds. J. van Benthem te Ulrum.

Kand. A. H. Reitsema. De classis Kampen liet in zijn vergadering van 9 oktober j.l. kand. A. H. Reitsema, die als zendeling te Kampen is beroepen, na gehouden preceptor examen, toe tot de dienst des Woords.

Loosdrecht. De classis Amersfoort heeft in een voortgezette zitting geconstateerd, dat de kerkeraad van Loosdrecht geen gehoor had gegeven aan het classicaal vermaan naar aanleiding van de bevestiging van ds. J. Verhoeff aldaar. De classis is van oordeel

1) dat de kerkeraad van Loosdrecht met zijn volhardende schending van de artikelen 5 en 10 der Kerkorde ongehoorzaam blijft aan de Schriftuurlijke eisen voor het toezien op de dienaren des Woords en de „goede orde, gelijk het Woord Gods leert” (art. 31 N.G.B.), veracht;

2) dat de kerkeraad van Loosdrecht zich dien-tengevolge in feite heeft losgemaakt van het verband van De Gereformeerde Kerken in Nederland.

De classis heeft daarop uitgesproken dat de kerkeraad van Loosdrecht, zolang hij in deze zonden blijft, niet kan worden ontvangen als wettige vertegenwoordiging van de gemeente Gods te Loosdrecht.

Aan de kerk te Hilversum is gevraagd te willen arbeiden aan de vergadering en bewaring van de kerk te Loosdrecht.

Zwartsluis. In de gemeente te Zwartsluis is het tot een breuk gekomen. De minderheid van de kerkeraad bleef zich stellen achter ds. Bax, toen deze door de meerderheid in zijn ambt werd geschorst. Eind juni had de kerkeraad de genabuurde kerk van Vollenhove-Cadoelen gevraagd om het schorsingsoordeel naar art. 79a van de K.O. Op 11 september kwam van de genabuurde kerk de — afwijzende — beslissing binnen, met het bericht, dat de gronden later zouden volgen. Op 21 september meende de kerkeraad niet langer te kunnen wachten en sprak hij een voorlopige schorsing uit. Op 24 september werden van de kerk te Vollenhove-Cadoelen de gronden ontvangen.

De minderheid van de kerkeraad kon voor deze schorsing geen verantwoordelijkheid dragen, en bleef ds. Bax als predikant erkennen.

Brouwershaven. Naar wij vernemen hebben een ouderling en twee diakenen met een minderheid van de gemeente zich met ds. J. Keizer herenigd met de synodaal geref. kerk te Brouwershaven. Twee ouderlingen en een diaken hebben de gemeente in afzonderlijke diensten des Woords samengeroepen.

P.S. Overijssel. De Raad van de Gereformeerde Kerk van Enschede-Noord, aangewezen als roepende kerk voor de eerstvolgende Particuliere Synode, heeft op verzoek van de Classis Hardenberg en Enschede een buitengewone Particuliere Synode bijeengeroepen.

Datum en plaats van samenkomst donderdag 7 november, aanvang 14.00 uur in de kerk van Enschede-Noord, Lasondersingel.

P.S. Zuid-Holland. De afgevaardigden naar de P.S. van Zuid-Holland zijn in het kerkgebouw van Vlaardingen samengekomen. De part. synode is geconstitueerd en is met haar werkzaamheden begonnen.

Praeses is drs. E. Teunis van Pernis, assessor is ds. M. J. C. Blok van Voorburg, scriba drs. J. Faber van Schiebroek-Hilligersberg en 2e scriba ds. G. Blijdorp van Alblasserdam.

Soest. Mede in verband met de verkoop van het gebouw „Eltheto”, de vergaderplaats van onze zondagse diensten, en gelet op het moeilijk verkrijgen van vergaderruimte in Soest, heeft de kerkeraad van Soest na eerst de gemeente hierin gekend en gehoord te hebben, besloten de Diensten des Woords gecombineerd met de gemeente van Baarn te houden. Beide Kerkeraden hebben overleg gepleegd. Uit deze bespre-

king werd besloten deze gecombineerde Diensten met ingang van 20 oktober te doen plaatsvinden.

De kerkelijke activiteiten blijven verder in Soest. Het adres der Kerk blijft: Jacob Catslaan 9 — met ingang van 15 november a.s. Gentiaanlaan 11 te Soest.

De eerstvolgende activiteit is een winterlezing. De eerstvolgende activiteit is een winterlezing: Ontmythologisering. De inleider is de De datum is maandag 4 november en de plaats van samenkomst: gebouw De Rank, Soesterbergsestraat 18.

Het is een openbare bijeenkomst, waarop een iedere belangstellende van harte welkom is.

De kerkeraad van Soest wil openlijk zijn dank uitspreken aan het adres van het Bestuur van de Vereniging van de Kerkebuurt, speciaal aan het adres van de Heer Schlecht, voor de vele goede diensten die dit bestuur heeft bewezen aan de Gereformeerde Kerk van Soest door het beschikbaar stellen van het gebouw „Eltheto”. Tenslotte rest ons een dankwoord te richten aan onze gereformeerde predikanten, die ons in het afgelopen jaar van dienst zijn geweest.

Namens de Kerkeraad van de Geref. Kerk te Soest,

J. L. Dekker praeses
C. J. Schepen scriba

Utrecht. In het Kerkblad van de Geref. Kerk van Utrecht-C. stond onder het kopje: Bedroevend het volgende te lezen:

Op 16 september j.l. kwam de classis gereed met het omschrijven van de gronden waarop de uitspraak berust, dat de Raad te Utrecht-C. per adres ds. W. G. Visser niet aanvaardbaar is.

Na de toelichting van deze gronden door een classikale commissie gegeven op de laatst gehouden kerkeraadvergadering is wel heel duidelijk geworden, dat deze „gronden” pure verzinsels zijn.

Vier dingen zijn de Raad ten laste gelegd:

I Hij heeft te lang gewacht met het indienen van een revisieverzoek, betreffende een classisuitspraak van 2 november. Dit verzoek werd pas voorgelegd aan de classis van 29 februari en niet aan de classis van 14 december.

II Dit revisieverzoek bevatte slechts de mededeling, dat de Raad de classisuitspraak onduidelijk en niet-overtuigend achtte, maar daarin werd geen poging gedaan aan te tonen waarin de onduidelijkheid en het gebrek aan overtuigingskracht gelegen was.

III De Raad verklaarde een classisuitspraak van 15 februari niet voor vast en bondig te kunnen houden, maar deed geen verzoek deze uitspraak te herzien.

IV De Raad is bij de afvaardiging naar de classis van 25 april afgeweken van de regel dat de afvaardiging geschiedt naar alfabetische toerbeurt en heeft afgevaardigden gestuurd, die het kerkeraadstandpunt konden toelichten en verdedigen.

Uit de notulen kon zonder moeite het bewijs worden geleverd, dat de Raad bij al het andere werk, dat geen uitstel toeliet, onmogelijk voor 14 december had kunnen klaar komen met een verantwoord revisieverzoek en dat in oktober de classis zelf aan de Raad had verzocht zijn afgevaardigden te vervangen door broeders, die in staat zouden zijn het kerkeraadstandpunt te motiveren en te verdedigen.

Uit afschriften van de ingediende revisieverzoeken kon overtuigend worden aangetoond, dat het genoemde onder II en III is strijd is met de feiten.

De classiscommissie moest erkennen, dat de classis blijkbaar niet op de hoogte was met de gang van zaken en dat de door onze Raad aan de vorige classis gezonden stukken blijkbaar tussen wal en schip waren geraakt.

Op de vraag of deze gronden, zelfs al zouden ze juist geweest zijn, ooit kunnen rechtvaardigen een besluit waardoor een kerk uit de gemeenschap wordt gesloten, werd slechts geantwoord, dat deze zaken zo ernstig zijn, omdat ze samenhangen met de leer en de prediking. Wat er dan mis zou zijn met de leer en de prediking bleef geheel in het duister.

Er zou nog heel wat meer van te zeggen zijn, maar ik laat het hier maar bij. Het is zo al bedroevend genoeg.

Ds. Visser

Bilthoven. De raad van de Geref. Kerk van Bilthoven zond aan de classis Utrecht de volgende brief:

„Uw brief d.d. 18 september 1968 met bijlage, kwam in ons bezit. Wij hebben uw stukken gelezen, besproken en ons daarover verontwaardigd. Gij hebt kennelijk geen kans gezien om

ons duidelijk te zeggen, waarom wij de naam van onze Here Christus niet meer mogen dragen, waarom wij geen Kerk van Hem, waarom wij geen trouwe Kerkeraad meer zijn. Zelfs uw taalgebruik werd daardoor een probleem.

Wat gij bedoelt met een commissie, die bij ons wil „aandringen” is ons niet duidelijk. Maar of deze commissie bij ons wil komen spreken en wij **alleen maar mogen luisteren, of dat deze commissie met ons wil spreken**, broeders bespaar u dit. Maak uw verantwoording niet nog zwaarder.

Classis, gij hebt eerder een commissie naar ons toegestuurd. Tweemaal hebben wij deze broeders ontvangen, vriendelijk en vol vertrouwen. Maar gij hebt deze commissie doodgezweven omdat zij niet welgevallig was aan de broeders, die gij gaarne in uw midden als afgevaardigden van de Kerk van Bilthoven wilde ontvangen. Groter willekeur en dubbelzinnigheid hebben wij in de classis Utrecht/Breukelen niet eerder meegemaakt.

Classis, houd u aan uw eigen besluit, vóórdat gij, en nog wel zonder hoor en wederhoor, gaat heersen over een kerk in uw ressort. Gij zijt schuldig aan uw eigen veroordeling. En als gij aan uw eigen besluiten geen waarde hecht, gelijk gij voor een ieder bewijst, wat vraagt gij dan van ons?

Bij besluit van een vergadering welke in deze geen enkele bevoegdheid bezat, zijn de afgevaardigden van de Kerk van Bilthoven heengezonden. Gij hebt dit besluit tot het uwe gemaakt, door het goed te keuren. Onrecht op onrecht, wij zeggen het u om 's Heren wil, hebt gij opeengestapeld.

Wij zullen op „de zaak Bilthoven” niet ingaan. Gij hebt niet het recht daarover te oordelen als gij uw eigen rechter belieft te zijn. Als daarover moeten oordelen zij die zelf partij zijn, terwijl de kerkeraad van Bilthoven door verwijdering uit uw midden moet zwijgen. Uw uitspraak is dan ook voor een groot deel wat de broeders Bouwman, Schuurman en Smits u hebben gezegd. Daarmee wordt uw besluit bekrachtigd. Wilt gij dan niet weten wat de waarheid is? Het heeft ons n.l. pijnlijk getroffen, dat u nagenoeg niet aanhaalt of bijbrengt uit de schriftelijke toelichting, welke de kerkeraad u heeft gegeven.

U hebt het rechtsgeding tot een aanfluiting gemaakt en het recht verkracht. Bedenk toch wat de Here ons zegt van een tweërlei weegsteen en spreek waar en oprecht. Dan zult gij ook uw eigen besluit nakomen vóórdat gij de Kerkeraad van Bilthoven beschuldigt, dat hij uw besluit van 15 februari 1968 niet nakomt en vóórdat gij dan ook nog poogt aan te tonen dat wij daarmee in strijd zijn met Schrift en Belijdenis. Dat gij met uw besluit ook nog een Dienaar des Woords voor uw deel maatschappelijk de woestijn in stuurde, maakt uw verrijp nog ernstiger. Classis, in ons maatschappelijk leven zou geen uwer dit tolereren of daartoe de kans krijgen. U weet dit. En zeker degenen, die u dit ingaven, de broeders uit Bilthoven. Zeg niet dat dit in het ambt besloten liet, want wij zeggen u dat geen ambt een groter Beschermmer heeft en de Bijbel zegt u ook iets over het verkorten van loon en over een beker water.

De Here zij u en ons genadig.

De Raad der Gereformeerde Kerk van Bilthoven

Ondertrouwd:

AART VAN WILLIGEN
en
WIL BAKKER

Huwelijksvoltrekking D.V. 5 oktober 10.30 uur ten stadhuijze te Kampen.

Kerkelijke bevestiging in de Nieuwe Kerk te Kampen, Broederweg 34, om 11.15 uur door de Weleerw. Heer ds. G. Visee.

Receptie van 17.30-19.30 uur in de Stadsgehoorzaal, Burgwal.

Kampen,
IJssekade 15
de la Sablonièrekade 22

Toekomstig adres:
Willem Klooslaan 34, Eindhoven.

PREEKVOORZIENING,

de Geref. Kerk te Amstelveen zoekt voorziening in de Dienst des Woords voor 3 november a.s.

P. Louw,
Bosboom Toussaintlaan 23, Amstelveen, tel. 02964-16963